

Beslut

Datum 2025-03-06

Dnr 2024:9764

Sida **1 (20)**

Beslut

**efter kvalitetsgranskning av anpassade grundskolans
undervisning om kunskapsområdet sexualitet, samtycke
och relationer vid Påarps skolas anpassade grundskola i
Helsingborgs kommun**

Inledning

Skolinspektionen har med stöd av 26 kap. 19–20 §§ skollagen (2010:800) genomfört en tematisk kvalitetsgranskning på Pårarps skolas anpassade grundskola avseende undervisningens kvalitet utifrån kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer samt rektorns ansvar för utbildningen inom samma område.

Granskningens syfte är att granska kvaliteten i de utvalda anpassade grundskolornas undervisning samt rektorns ansvar för utbildningen utifrån kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck.

Skolinspektionen gör en samlad bedömning utifrån de kvalitetskriterier som tagits fram för granskningen (se bilaga 1). Om Skolinspektionen bedömer att ett utvecklingsarbete behövs för att höja verksamhetens kvalitet inom något område anges ett utvecklingsområde. En skriftlig redovisning av åtgärder begärs då också av huvudmannen. I bilaga 2 återfinns granskningens författningsstöd.

Skolinspektionen besökte Pårarps skolas anpassade grundskola den 22 och 24 januari 2025. Besöket genomfördes av utredarna Ewa Mölleryd och Sevi Karoussi.

Vid granskningsbesöket inhämtas information om såväl styrkor som utvecklingsområden inom verksamheten. Bedömningarna i detta beslut grundar sig på:

- En observation av delar av lärmiljön
- En gruppintervju med elever
- Två gruppintervjuer med lärare
- En digital intervju med rektorn
- Dokument som begärts in från huvudmannen.

Innan beslut har fattats har huvudmannen fått ta del av Skolinspektionens tjänsteanteckning från besöket för faktakontroll.

De samlade iakttagelserna från de skolor som har ingått i granskningen kommer att presenteras i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport. Rapporten är planerad att publiceras hösten 2025.

Beslut

Undervisningens bidrag till att ge eleverna kunskaper om sexualitet, samtycke och relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck

Påarps skolas anpassade grundskola i Helsingborgs kommun uppfyller de framtagna kvalitetskriterierna inom området i följande utsträckning:

Skolinspektionen bedömer att undervisningen **i flera delar** utformas för att ge eleverna kunskaper om sexualitet, samtycke och relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck.

Rektorn behöver inleda ett utvecklingsarbete inom följande delar:

- samordna undervisningen så att eleverna får möjlighet till fördjupning och att uppfatta kunskapsområdet som en helhet
- arbeta med inslag i undervisningen som ger eleverna möjlighet att kritiskt granska maktstrukturer kopplade till hedersproblematik samt inslag som utvecklar ett kritiskt förhållningssätt till hur relationer och sexualitet framställs i olika medier

Rektorns ansvar för skolans utbildning inom kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck

Påarps skolas anpassade grundskola i Helsingborgs kommun uppfyller de framtagna kvalitetskriterierna inom området i följande utsträckning:

Skolinspektionen bedömer att rektorn **i hög utsträckning** ansvarar för skolans utbildning inom kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck.

Uppföljning

Huvudmannen ska senast **den 1 oktober 2025** redovisa till Skolinspektionen vilka förbättringsåtgärder som vidtagits utifrån de identifierade utvecklingsområdena och resultat av dessa åtgärder. Som stöd för redovisningen bör bifogad mall användas. Redogörelsen skickas via e-post, till kvalitetsgranskningarsthlm@skolinspektionen.se Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för granskningen (dnr 2024:9764) i de handlingar som sänds in.

Skolinspektionens bedömning

Undervisningens bidrag till att ge eleverna kunskaper om sexualitet, samtycke och relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck

Undervisningens innehåll

Här bedöms:

- Återkommande, aktuell och fördjupad undervisning
- Samordnad undervisning
- Kunskaper i undervisningen

Återkommande, aktuell och fördjupad undervisning

Undervisningen är återkommande och aktuell men ger endast i viss utsträckning möjlighet till fördjupning

Granskningen visar att undervisningen utifrån kunskapsområdet är återkommande och aktuell, men att möjligheten till fördjupning är begränsad.

Av intervju med rektorn framgår att läsårsplaneringen för elever i anpassad grundskola som läser ämnen utgår från något som kallas röda tråden. Röda tråden innebär bland annat att ämnenas centrala innehåll är sorterade i teman för att möjliggöra ämnesövergripande arbeten. Rektorn berättar att det är ett sätt att se till att elever i åldersblandade klasser under sina tre år på högstadiet får undervisning om kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck. Däremot framgår det av lärarintervjuerna att arbetet med röda tråden inte är implementerat i undervisningen. Det framgår visserligen av lärarintervjuer att undervisningen i naturorienterande ämnen, samhällsorienterande ämnen, och ämnet svenska har återkommande inslag med koppling till kunskapsområdet, men att kopplingen till arbetet med röda tråden inte har gällt det här kunskapsområdet. Det gör att undervisningen inte alltid knyter an till och bygger vidare på sådana områden som eleverna arbetat med tidigare. Det framkommer av granskningen att undervisningens arbetsområden är mer tydligt kopplade till kunskapsområdet som när det handlar om puberteten, kroppen, sex eller samtycke och sådana arbetsområden som är mer indirekt kopplade till kunskapsområdet som vid läsning av romaner som behandlar teman som vänskap och relationer. Lärarna uppger att de utgår från ämnets syfte när de planerar undervisningen och att de arbetar för att göra innehållet lättbegripligt för eleverna. Lärarna eftersträvar att utgå från repetition och fördjupning anpassat efter hur eleverna lär sig bäst och utifrån elevernas olika nivåer.

Vidare framgår det av lärarintervjuerna och elevintervjun att det material som används i undervisningen är uppdaterat med hänsyn till utvecklingen inom kunskapsområdet genom att läraren använder hemsidor och applikationer. Därutöver använder en lärare böcker som visserligen inte är helt uppdaterade, men som har ett anpassat innehåll för elevgruppen. I de fall det behövs kompletterar läraren daterat innehåll med ett mera uppdaterat. I intervjuer med rektorn och lärarna framkommer att de använder olika lärverktyg som är anpassat efter elevernas kunskapsnivå som böcker, filmer och applikationer.

Det framkommer av intervjuer med rektorn och lärarna att vid behov används elevhälsan och besök på ungdomsmottagningen för att komplettera innehållet i kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer. Besöken planeras och förbereds i förväg tillsammans med eleverna. Vidare framkommer att lärarna vid behov kan ta stöd av elevhälsans kompetens för att få stöd gällande undervisningen om kunskapsområdet.

Samordnad undervisning

Samarbetet är begränsat och det saknas en medvetenhet om hur kunskapsområdet kan fördjupas och breddas i undervisningen

Granskningen visar att samordningen av undervisningen är svag och att den ger eleverna begränsade möjligheter att uppfatta kunskapsområdet som en helhet.

I rektorsintervjun framkommer det att det är via den röda tråden som skolan har gjort ett arbete med att bryta ner innehållet i läroplanen. Lärarna kan arbeta ämnesövergripande och undervisa utifrån olika ämnens centrala innehåll för att eleverna ska få en helhet och förståelse för vad det handlar om. Däremot framkommer det i lärarintervjuerna att lärarna inte samarbetar på ett organiserat sätt med andra lärare när de planerar kunskapsområdet. Lärarna kan visserligen dela med sig av dilemman och reflektioner gällande kunskapsområdet när de har samplanering, men att de hittills inte haft fokus på detta kunskapsområde.

Kunskaper i undervisningen

Undervisningen ger eleverna förutsättningar att utveckla kunskaper om kroppen och frågor om sexualitet och samlevnad

I intervjuer med elever, lärare och rektorn framkommer att undervisningen innehåller arbetsområden och arbetsuppgifter om kroppens utveckling, puberteten, människans reproduktion, sexualitet, könsidentitet och preventivmedel. Eleverna berättar att det vanligaste upplägget på en sådan lektion i till exempel samhällsorienterande ämnen eller naturorienterande ämnen är att läraren har en introduktion och sedan visar läraren ett filmklipp som eleverna därefter diskuterar i helklass. Eleverna berättar att de även läst i böcker som handlar om sex och kön. Vidare framkommer det att undervisningen

innehåller arbetsuppgifter som ger eleverna möjlighet att reflektera över normer som finns gällande utseende och förväntningar på flickor och pojkar.

Undervisningen stärker elevernas förutsättningar att göra självständiga och medvetna val

Av intervjuer med elever, lärare och rektorn framgår att eleverna tränas att göra medvetna val genom att samtala om hur man väljer var man ska sitta och med vem. Rektorn uppger att det leder till en bra diskussion, förståelse för varandras olikheter och att man kan se ut på olika sätt samt att sådana diskussioner sker dagligen och att elever ibland kan vara utmanande i sitt beteende i samtal om dessa frågor. Vidare kan undervisningen handla om att prata om beteende och hur man ska vara mot varandra. Rektorn uppger även att det är bra om lärarna kan belysa olika perspektiv för att eleverna ska kunna göra medvetna och självständiga val. Eleverna berättar att de pratat om Barnkonventionen och vilka rättigheter som gäller barn och unga. Det framkommer att arbetet med att träna eleverna i att göra medvetna och självständiga val i huvudsak sker genom samtal utifrån en situation eller ett arbetsmaterial som ett filmklipp eller en bok.

Undervisningen ger eleverna möjlighet att utveckla förmågan att leva sig in i andra människors situation och förstå betydelsen av samtycke

Det framkommer av lärarintervjuerna att det ofta är mycket känslor i elevgruppen och att det händer att någon blir ledsen och att det då ingår att eleverna övar sig i att inte vara på ett sätt så att de sårar en annan elev. En lärare berättar att det är viktigt att förmedla till eleverna att de ska vara snälla och bjuda in varandra, att de inte bara ska tänka på sig själva. Det sker naturligt i undervisningen.

Rektorn berättar att lärarna samtalar med eleverna om att sätta gränser både vad gäller den egna integriteten och andra människor. Rektorn berättar att klassläraren arbetar med ett material som handlar om samtycke. I klassen samtalar lärare och elever om att det inte är okej att någon tar på en annan människas kropp och att de också samtalar kring hur eleverna kan markera på ett bra sätt när de inte vill att någon annan människa berör dem.

Undervisningen ger eleverna möjlighet att kritiskt granska maktstrukturer kopplade till kön men däremot i begränsad utsträckning till hedersrelaterat våld och förtryck

Av intervjuer med rektorn och lärarna framgår att det finns ett lektionsinnehåll som handlar om val och politik och om vilka yrken som är kvinno- och mansdominerade. Rektorn berättar att de även pratar om hur det ser ut på skolan, om det är flest kvinnor eller män som arbetar på skolan. Frågor om kön diskuteras med jämna mellanrum på lektionerna. Vidare framkommer det att lärare i ämnet idrott och hälsa undervisar om könsidentitet, om att klä om sig i omklädningsrummet inför och efter idrottslektionen och att vara med på olika

aktiviteter. I ämnet slöjd samtalar läraren med eleverna om att alla elever kan genomföra samtliga moment oavsett könstillhörighet. Inom hem- och konsumentkunskap betonar lärare vikten av samarbete, oavsett om det är en flicka eller pojke man delar kök med eller genomför olika uppgifter tillsammans med.

Det framkommer i rektorsintervjun att eleverna får möjlighet att kritiskt granska maktstrukturer kopplade till hedersrelaterat våld och förtryck inom samhällsorienterande ämnen. Rektorn uppger att det är viktigt att förklara för eleverna att de bestämmer själva över sina liv, vilket kan vara en utmaning ibland. Rektorn uppger vidare att hedersrelaterat våld och förtryck ska tas upp i undervisningen och framför allt i samhällsorienterande ämnen med fokus på religion. Eleverna berättar visserligen att de inte minns att de pratat om det men att de har pratat om att det är olika förutsättningar för olika människor att leva fritt eller inte. Att man kan giftas bort mot sin vilja till exempel. Lärarna berättar vid intervjun att eleverna är från olika kulturer, men det är bara om det varit aktuellt som de tagit upp frågor om heder och hedersproblematik. Det är inget inplanerat moment i undervisningen, berättar några av lärarna.

Undervisningen ger eleverna begränsade möjligheter att utveckla ett kritiskt förhållningssätt till hur relationer och sexualitet framställs i medier

Av intervjuerna med lärarna framgår att undervisningen innehåller begränsade möjligheter för eleverna att utveckla ett kritiskt förhållningssätt till hur relationer och sexualitet framställs i olika medier. Det finns inget planerat lektionsinnehåll som syftar till att ge eleverna möjlighet att utveckla ett kritiskt förhållningssätt och lärarna saknar i dagsläget material för att kunna arbeta med detta. Däremot har lärarna pratat om barnens rätt i samhället (BRIS), ungdomsmottagningen och om faror på sociala medier där elever kan hamna i situationer då någon vill att eleverna ska dela med sig av nakenbilder på sig själva. Lärarna tycker det är viktigt att eleverna får veta vad som är verklighet och vad som kan vara farligt. Lärarna uppger att det skiljer sig åt mellan ämnena vad de tar upp och att det ingår i ämnet idrott och hälsa att prata om kroppsideal, men att lärarna tycker att det är en utmaning med de kroppsideal som eleverna möter i sociala media. Ingen av lärarna har utgått från bilder i samband med diskussioner om ideal och hälsa.

Undervisningens form

Här bedöms:

- Didaktiska val i undervisningen
- Öppet förhållningssätt och tillitsfullt klassrumsklimat
- Elevdelaktighet och att fånga elevernas frågor

Didaktiska val i undervisningen

Undervisningens arbetsuppgifter är relevanta och lärmiljön är tillgänglig

Granskningen visar att arbetsuppgifterna i undervisningen är relevanta och ger eleverna möjlighet att utveckla sina kunskaper utifrån kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer. Lärmiljön är utformad för att möta elevernas behov av att lära tillsammans och på olika sätt, i både de teoretiska och praktiskt estetiska ämnena. I undervisningen används flera alternativa kommunikationsverktyg för att tillgängliggöra undervisningen för samtliga elever.

Av intervjuerna med eleverna och lärarna framkommer att de i undervisningen använder sig av film, böcker om sex, samtal, frågesport samt en applikation som handlar om kroppen, känslor, relationer och sex. En lärare berättar att det finns få läroböcker som är anpassade för elever i anpassad grundskola. I ämnen som samhälls- och naturorienterande ämnen handlar det oftast om att konkretisera olika begrepp, att läraren skriver det synligt på tavlan och pratar om vad det betyder. Läraren berättar om hur hen skulle kunna förklara med bilder men att hen inte har hunnit göra det. I mitten av klassrummet har eleverna sina bänkar. Eleverna sitter i rader vända mot tavlan. Eleverna sitter antingen en och en eller två och två. Det finns en plats med möjlighet till avskärmning för den som behöver. Intill klassrummet finns ett grupprum där eleverna kan ha samtal i grupp eller arbeta enskilt. I de praktiskt-estetiska ämnena berättar lärarna att det är tacksamt att det finns många konkreta föremål att utgå från i deras respektive ämnen. Elevassistenterna hjälper till att tolka och säga till läraren om eleven behöver mer stöd. Det finns tillgång till digitala verktyg för att tydliggöra innehållet. Lärarna förklarar och reder ut enskilda begrepp. Det är viktigt att det finns tillräckligt med lektionstid för att ha tid att arbeta med begrepp och konkretiseringar, uppger lärarna.

Öppet förhållningssätt och tillitsfullt klassrumsklimat

Undervisningen främjar ett öppet och tillitsfullt klassrumsklimat

Granskningen visar att det finns strategier och arbetssätt som sätter ramar för att få med sig eleverna och främja en god samvaro och trygghet i undervisningsmiljön.

Det framkommer i elev- och lärarintervjuer att undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer äger rum genom lärarstöd och att elever oavsett könstillhörighet känner sig trygga att delta, även när undervisningen berör svåra eller känsliga frågor. Exempelvis får eleverna samtala både i större och mindre grupper och genom att en elev kan dela med sig av tankar och reflektioner kan andra också våga göra det. Lärarna har olika strategier för att göra alla elever delaktiga i samtal i undervisningen. Bland annat arbetar lärarna med turtagning, handuppräknning, samtal i mera informella situationer som under matlagning eller rörelseaktivitet. Eleverna kan säga till sin klasskompis att vänta på sin tur. Gruppen hjälps åt att berätta vad som är rätt och fel.

Elevdelaktighet och att fånga elevernas frågor

Undervisningen gör eleverna delaktiga på olika sätt och innehåller frågor som bygger på elevernas intressen och behov

Granskningen visar att eleverna är delaktiga i undervisningen på olika sätt genom att få bidra till innehåll samt att undervisningen fångar upp aktuella frågor som har koppling till kunskapsområdet.

I intervjuer med elever, lärare och rektorn framkommer att det finns olika sätt i undervisningen för att göra eleverna delaktiga. Dels får eleverna möjlighet att ge förslag på sådant de vill veta mer om, dels genom att lärare och elevassistenter fångar upp sådant som är aktuellt för elevgruppen. En lärare ger som exempel att det på mentorstiden finns tillfälle för eleverna att ta upp vad de önskar arbeta med och ge förslag på hur de ska göra det. En lärare använder sig av spegling för att bekräfta elevernas input. Lärarna berättar att eleverna har möjlighet att samtala om sådant de tycker är viktigt. Det framkommer också i intervjuerna att eleverna får utvärdera undervisningen på olika sätt. Exempelvis får eleverna möjlighet att berätta för läraren något som de är nöjda med gällande skoldagen och vad de hade kunnat göra annorlunda. Varje elev får säga vad de tycker.

Rektorn uppger att eleverna har klassråd och är med i skolans elevråd tillsammans med elever från grundskolan. Rektorn uppger att eleverna även har möjlighet till att utvärdera lektioner och kunskapsområden när de har klassråd och elevråd men det är inget som eleverna har lyft om kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer. Rektorn uppger vidare att hen försöker visa för eleverna vikten av att kommunicera sina tankar och idéer på förbättringar. Rektorn uppger att eleverna upplever att kommunikationen är bra och att eleverna kan komma in till rektorn och säga något. Vidare uppger rektorn att eleverna dagligen har samtal med sina lärare.

Rektorn berättar att eleverna har kontinuerliga utvärderingar med sina lärare och svarar på enkäter varje månad med frågor om bland annat elevdelaktighet, trygghet och trivsel. Rektorn uppger att lärare utvärderar lektionerna genom att till exempel be eleverna visa tumme upp eller ner kring frågor om vad de tycker

om innehållet och lektionen. De kan också använda sig av utcheckning av lektioner eller dagen.

I intervjuer med elever, lärare och rektorn framkommer exempel på att lärarna fångar upp frågor som eleverna möter på sociala medier och i nyhetsflödet. Exempelvis tittar eleverna veckovis på en nyhetssändning. För det mesta är det andra nyheter än om sex eller liknande men ibland kan det handla om vad som händer på nätet, berättar eleverna. En lärare berättar att det är viktigt att fånga aktuella frågor som kommer från eleverna. Läraren berättar att eleverna har möjlighet att samtala om sådant de tycker är viktigt både i undervisningens planerade moment med koppling till kunskapsområdet, och i mer informella sammanhang som vid skolförlagda promenader. Det framkommer i lärar- och rektorsintervjun att kollegiet fångar upp frågor som rör elevernas hälsa och välbefinnande. Lärarna uttrycker att det är svårt för eleverna med balansen mellan att ha ett sunt förhållande till kost, hälsa och motion och när det slår över antingen i för mycket fixering eller ett alltför passivt förhållningssätt. Lärarna arbetar för att hitta en bra balans och under våren kommer de att ha extra fokus på frågor med koppling till sunda och hälsosamma vanor eftersom det är ett behov som finns i elevgruppen.

Rektorns ansvar för skolans utbildning inom kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck

Rektorns ansvar

Här bedöms:

- Rektorns styrning
- Förutsättningar för samordning
- Ansvar för kompetensutveckling

Rektorns styrning

Rektorn styr och leder arbetet med kunskapsområdet

Granskningen visar att rektorn styr och leder arbetet om hur kunskapsområdet återkommande ska behandlas i utbildningen på ett medvetet och strukturerat sätt.

Det framkommer i lärar- och rektorsintervjun att rektorn styr och leder arbetet så att kunskapsområdet tas upp i utbildningen under alla år på högstadiet. Rektorn har arbetat med att säkerställa att all personal har vetskap om vad som står i

läroplanen samt att personalen arbetar med det i undervisningen. Eftersom elevgrupperna är åldersblandade kan det vara svårt att få med alla delar från läroplanen men desto viktigare är det att det finns en plan på hur lärare ska arbeta med de olika delarna. Därför har skolan tagit fram en röd tråd som gäller för årskurs 1–9 för både ämnen och ämnesområden. Rektorn uppger att genom den röda tråden säkerställs att lärare går igenom alla delarna i alla stadier. Det har varit ett pågående arbete sedan rektorn började och för nästan ett år sedan blev de klara med planen. Den röda tråden innehåller fler kunskapsområden än kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer.

Förutsättningar för samordning

Rektorn ger lärarna förutsättningar att samordna undervisningen i olika ämnen

Granskningen visar att rektorn ger förutsättningar för en samordning av undervisningen gällande kunskapsområdet i både teoretiska och praktiskt-estetiska ämnen.

Rektorn berättar att när hen började på skolan så undervisades inte eleverna av praktisk-estetiska lärare utan av en och samma lärare. Numera har eleverna undervisning av behöriga lärare i till exempel ämnena idrott och hälsa, slöjd, bild och musik. Rektorn berättar att det är lätt för klassläraren att samarbeta med dessa lärare inom vissa arbetsområden som exempelvis mänskliga rättigheter. Lärare som undervisar i praktiskt-estetiska ämnen har fått tilldelat ett arbetslag som de kan samarbeta med. Dock finns det någon som arbetar vid sidan av. Rektorn berättar att det tidigare var så att lärare arbetade var för sig. Numera finns det fasta mötestider som tisdagsmötet som finns i kalendariet och där lärare ska samplanera och arbeta med sambedömning. Det ligger löpande varje vecka. Lärare samplanerar i större utsträckning idag, men inte fullt ut. Rektorn berättar att det är framför allt i naturorienterande och samhällsorienterade ämnen som kunskapsområdet ingår i ett ämnesövergripande arbete.

Ansvar för kompetensutveckling

Rektorn ger möjligheter till kompetensutveckling och stöd i arbetet med kunskapsområdet

Granskningen visar att rektorn tar reda på vilken kompetensutveckling som lärarna har behov av för att kunna undervisa om kunskapsområdet och att lärarna får det stöd de behöver i arbetet med kunskapsområdet.

Det framkommer av intervjuer med lärarna och rektorn att det finns möjlighet till kompetensutveckling för lärarna och övrig personal. Under det senaste året har personalen på anpassad skola dels fått en föreläsning om udda sexuella beteenden, dels läst en bok om kunskapsområdet. Båda dessa

kompetensutvecklingsinsatser har genomförts i dialog mellan personalen och rektorn, men det är på rektorns initiativ utifrån en behovsinventering. Rektorn ser till att lärarna och övrig personal får det stöd de behöver i arbetet med kunskapsområdet, exempelvis kan elevhälsan vara ett stöd till lärarna i arbetet med kunskapsområdet. Rektorn uppger att de även kan kalla in centrala elevhälsan med sin specialkompetens och att de har ett bra samarbete med barn- och ungdomshabiliteringen som fungerar som ett bollplank speciellt i frågor som rör sexualitet, samtycke och relationer.

Identifierade utvecklingsområden

Undervisningens bidrag till att ge eleverna kunskaper om sexualitet, samtycke och relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att undervisningen behöver utvecklas inom området enligt följande:

- samordna undervisningen så att eleverna får möjlighet till fördjupning och att uppfatta kunskapsområdet som en helhet

Läroplanen anger att rektorn har ett särskilt ansvar för att undervisningen i olika ämnesområden samordnas så att eleverna får möjlighet att uppfatta större kunskapsområden som en helhet.¹ Läroplanen anger också att läraren ska ta hänsyn till varje enskild individs behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande samt samverka med andra lärare i arbetet för att nå utbildningsmålen. Läraren ska också organisera och genomföra arbetet så att eleven får möjligheter till ämnesfördjupning, överblick och sammanhang samt får möjligheter att arbeta ämnesövergripande.²

Av granskningen framkommer att undervisningen inom sexualitet, samtycke och relationer är återkommande i flera ämnen, men att möjligheten till fördjupning inom kunskapsområdet är begränsad. Lärare arbetar visserligen aktivt med frågorna men samverkar inte på ett organiserat eller strukturerat sätt med varandra. Det gör att det saknas en helhetsbild och en medvetenhet om hur undervisningen kan fördjupa eller bredda kunskapsområdet. Genom att lärarna samverkar och har kännedom om vad andra lärare undervisar om och förhåller

¹ Lgra22, avsnitt 2.8 Rektorns ansvar.

² Lgra22, avsnitt 2.2 Kunskaper Riktlinjer.

sig till det kan de närma sig kunskapsområdet tillsammans med kollegor och skapa en helhet för eleverna och ge dem möjlighet till fördjupning i ämnet.

Skolinspektionen rekommenderar därför att rektorn ser till att lärarna samordnar olika ämnesområden så att eleverna får möjlighet att uppfatta större kunskapsområden som helhet. På Skolverket finns material som kan användas i detta arbete.³

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att undervisningen behöver utvecklas inom området enligt följande:

- arbeta med inslag i undervisningen som ger eleverna möjlighet att kritiskt granska maktstrukturer kopplade till hedersproblematik samt inslag som utvecklar ett kritiskt förhållningssätt till hur relationer och sexualitet framställs i olika medier

Läroplanen anger att rektorn har ett särskilt ansvar för att kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer samt kunskaper om hedersrelaterat våld och förtryck behandlas återkommande i utbildningen.⁴ Läroplanen anger vidare att skolan har ett ansvar för att eleverna återkommande under skolgången får möta frågor som rör sexualitet, samtycke och relationer. Utbildningen ska därigenom främja alla elevers hälsa och välbefinnande samt stärka deras förutsättningar att göra medvetna och självständiga val. Skolan ska bidra till att eleverna utvecklar förståelse för egna och andras rättigheter och förmedla betydelsen av att sexualitet och relationer präglas av samtycke. I utbildningen ska maktstrukturer kopplade till kön och hedersrelaterat våld och förtryck kritiskt granskas. Eleverna ska även ges möjlighet att utveckla ett kritiskt förhållningssätt till hur relationer och sexualitet framställs i olika medier och sammanhang, bland annat i pornografi.⁵

Av granskningen framgår att undervisningen i begränsad utsträckning ger eleverna möjligheter till kunskaper om hedersrelaterat våld och förtryck samt att utveckla ett kritiskt förhållningssätt till framställningar av relationer och sexualitet i olika medier i olika sammanhang. Genom att arbeta med inslag som ger eleverna möjlighet att utveckla ett kritiskt förhållningssätt till framställningar av relationer och sexualitet i olika medier och sammanhang kan undervisningen bidra till främjande arbete mot våld i ungas partnerrelationer. Genom att ge eleverna kunskaper om maktstrukturer som rör hedersrelaterat våld och förtryck kan elever få kunskap om grundläggande rättigheter, såsom kroppslig integritet, att leva ett liv fritt från våld och rätten att få forma och påverka sitt liv.

³ [Sexualitet, samtycke och relationer - Skolverket](#) (hämtad 2025-02-12)

⁴ Lgr22, avsnitt 2.8 Rektorns ansvar.

⁵ Lgr22, avsnitt 1 Skolans värdegrund och uppdrag Skolans uppdrag.

Skolinspektionen rekommenderar därför att rektorn ger lärare förutsättningar att utveckla undervisningen för att eleverna ska få möjlighet att utveckla kunskaper om maktstrukturer kopplade till hedersrelaterat våld och förtryck. Lärarna behöver även i undervisningen arbeta medvetet för att uppmuntra och utmana eleverna att utveckla ett kritiskt förhållningssätt till hur relationer och sexualitet framställs i olika medier och sammanhang. För att lärarna både ska kunna upptäcka utsatthet hos eleverna och förmedla kunskaper i undervisningen behöver lärarna ha kunskaper inom området. På Skolverket finns material som kan användas i detta arbete.⁶

På Skolinspektionens vägnar

Beslutet har fattats av Sara Carlsson, beslutsfattare.

Föredragande i ärendet har varit utredare Ewa Mölleryd. I den slutgiltiga handläggningen av ärendet har även juristen Cecilia Winberg samt utredarna Sevi Karoussi och Anna-Carin Kostic deltagit.

⁶ [Skolverket Stöd-i-arbetet Sexualitet samtycke och relationer](#) och [Skolverket Publikationsserier 2021 hedersrelaterat våld och förtryck](#) (hämtad 2025-02-12)

Bilaga 1: Underlag för bedömning tematisk kvalitetsgranskning

Granskningens syfte

Syftet är att granska kvaliteten i de utvalda anpassade grundskolornas undervisning samt rektorns ansvar för utbildningen utifrån kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck. I granskningen bedöms kvaliteten på undervisningen samt rektorns ansvar för utbildningen i förhållande till Skolinspektionens kvalitetskriterier.

Bedömningen görs i förhållande till de kvalitetskriterier Skolinspektionen satt upp i granskningen inom det granskade området, vilka är utformade i enlighet med forskning och beprövad erfarenhet. Inom granskat område bedöms om skolan uppfyller framtagna kvalitetskriterier i hög utsträckning, i flera delar men utvecklingsområden finns eller i låg utsträckning.

Frågeställning 1

I vilken utsträckning bidrar undervisningen utifrån kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer till kunskaper inom området sexualitet, samtycke och relationer samt om hedersrelaterat våld och förtryck?

Kvalitetskriterier

Undervisningens innehåll

Återkommande, aktuell och fördjupad undervisning

Samordnad undervisning

Kunskaper i undervisningen

Undervisningens form

Didaktiska val i undervisningen

Öppet förhållningssätt och tillitsfullt klassrumsklimat

Elevdelaktighet och att fånga elevernas frågor

Frågeställning 2

I vilken utsträckning tar rektorn ansvar för skolans utbildning inom kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer samt om hedersrelaterat våld och förtryck?

Kvalitetskriterier

Rektorns ansvar

Rektorns styrning

Förutsättningar för samordning

Ansvar för kompetensutveckling

Bilaga 2: Författningsstöd

Skolinspektionens granskning ska avse den granskade verksamhetens kvalitet i förhållande till mål och andra riktlinjer.⁷

Av skollagen framgår att utbildningen inom skolväsendet syftar till att barn och elever ska inhämta och utveckla kunskaper och värden. Den ska främja alla barns och elevers utveckling och lärande samt en livslång lust att lära. Utbildningen ska också förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på. Utbildningen syftar också till att i samarbete med hemmen främja barns och elevers allsidiga personliga utveckling till aktiva, kreativa, kompetenta och ansvarskännande individer och medborgare.⁸

Utbildningen ska utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar och de mänskliga rättigheterna som människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet samt solidaritet mellan människor.⁹ Att utbildningen ska förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och grundläggande demokratiska värderingar innebär att det måste finnas kunskap hos såväl lärare och annan personal som hos elever om vad dessa värderingar och rättigheter innebär och hur de kan förverkligas.¹⁰

Av skollagen framgår att elevhälsan främst ska vara förebyggande och hälsofrämjande. Elevernas utveckling mot utbildningens mål ska stödjas. Elevhälsans arbete ska bedrivas på individ-, grupp- och skolenhetsnivå och ske i samverkan med lärare och övrig personal.¹¹

Av de inledande delarna av läroplanen för anpassade grundskolan framgår att skolan ska främja förståelse för andra människor och förmåga till inlevelse. Utbildningen ska präglas av öppenhet och respekt för människors olikheter. Alla tendenser till diskriminering eller kränkande behandling ska aktivt motverkas. Intolerans, förtryck och våld, till exempel rasism, sexism och hedersrelaterat våld och förtryck, ska förebyggas och bemötas med kunskap och aktiva insatser. Vidare framgår att medvetenhet om det egna och delaktighet i det gemensamma kulturarvet ger en trygg identitet som är viktig att utveckla tillsammans med förmågan att förstå och leva sig in i andras villkor och värderingar.¹²

⁷ 26 kap. 20 § skollagen.

⁸ 1 kap. 4 § skollagen.

⁹ 1 kap. 5 § skollagen.

¹⁰ Prop. 2009/10:165, s. 634.

¹¹ 2 kap. 25 § skollagen.

¹² Lgr22, avsnitt 1 Skolans värdegrund och uppdrag, Förståelse och medmännisklighet.

Skolan ska vara öppen för skilda uppfattningar och uppmuntra att de förs fram. Den ska framhålla betydelsen av personliga ställningstaganden och ge möjligheter till sådana. Undervisningen ska vara saklig och allsidig. Alla som verkar i skolan ska hävda de grundläggande värden som anges i skollagen och i läroplanen och ta klart avstånd från det som strider mot dem.¹³

Undervisningen ska anpassas till varje elevs förutsättningar och behov. Den ska främja elevernas fortsatta lärande och kunskapsutveckling med utgångspunkt i elevernas bakgrund, tidigare erfarenheter, språk och kunskaper. Skolan ska aktivt och medvetet främja elevernas lika rättigheter och möjligheter, oberoende av könstillhörighet. Skolan har också ett ansvar för att synliggöra och motverka könsmönster som begränsar elevernas lärande, val och utveckling. Hur skolan organiserar utbildningen, hur eleverna blir bemötta samt vilka krav och förväntningar som ställs på dem bidrar till att forma deras föreställningar om vad som är kvinnligt och manligt. Skolan ska därför organisera utbildningen så att eleverna möts och arbetar tillsammans samt prövar och utvecklar sin förmåga och sina intressen med samma möjligheter och på lika villkor oberoende av könstillhörighet.¹⁴

Det är inte tillräckligt att i undervisningen förmedla kunskap om grundläggande demokratiska värderingar. Undervisningen ska bedrivas i demokratiska arbetsformer och förbereda eleverna för att aktivt delta i samhällslivet. Den ska utveckla deras förmåga att ta ett personligt ansvar. Genom att delta i planering och utvärdering av den dagliga undervisningen och få välja kurser, ämnen, teman och aktiviteter, kan eleverna utveckla sin förmåga att utöva inflytande och ta ansvar.¹⁵

Skolan ska aktivt verka för jämställdhet. Skolan ska därmed gestalta och förmedla lika rättigheter, möjligheter och skyldigheter för flickor och pojkar, kvinnor och män. I enlighet med grundläggande värden ska skolan också främja interaktion mellan eleverna oberoende av könstillhörighet. Genom utbildningen ska eleverna utveckla en förståelse av hur olika föreställningar om vad som är kvinnligt och manligt kan påverka människors möjligheter. Skolan ska därigenom bidra till att eleverna utvecklar sin förmåga att kritiskt granska könsmönster och hur de kan begränsa människors livsval och livsvillkor.¹⁶

Skolan har ett ansvar för att eleverna återkommande under skolgången får möta frågor som rör sexualitet, samtycke och relationer. Utbildningen ska därigenom främja alla elevers hälsa och välbefinnande samt stärka deras förutsättningar att göra medvetna och självständiga val. Skolan ska bidra till att eleverna utvecklar

¹³ Lgr22, avsnitt 1 Skolans värdegrund och uppdrag, Saklighet och allsidighet.

¹⁴ Lgr22, avsnitt 1 Skolans värdegrund och uppdrag, En likvärdig utbildning.

¹⁵ Lgr22, avsnitt 1 Skolans värdegrund och uppdrag, Rättigheter och skyldigheter.

¹⁶ Lgr22, avsnitt 1 Skolans värdegrund och uppdrag, Skolans uppdrag.

förståelse för egna och andras rättigheter och förmedla betydelsen av att sexualitet och relationer präglas av samtycke. I utbildningen ska maktstrukturer kopplade till kön och hedersrelaterat våld och förtryck kritiskt granskas. Eleverna ska även ges möjlighet att utveckla ett kritiskt förhållningssätt till hur relationer och sexualitet framställs i olika medier och sammanhang, bland annat i pornografi.¹⁷

Av de inledande delarna av läroplanen för anpassade grundskolan framgår att skolan ska gestalta och förmedla de värden och rättigheter som uttrycks i Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen). Utbildningen ska utgå från vad som bedöms vara barnets bästa och eleverna ska få kännedom om sina rättigheter.¹⁸

I läroplanens andra del om övergripande mål och riktlinjer framgår avseende skolans mål bland annat följande. Att varje elev ska kunna göra och uttrycka medvetna etiska ställningstaganden grundade på kunskaper om mänskliga rättigheter och grundläggande demokratiska värderingar samt personliga erfarenheter. Att varje elev respekterar andra människors egenvärde samt deras kroppsliga och personliga integritet, tar avstånd från att människor utsätts för våld, förtryck, diskriminering och kränkande behandling samt medverkar till att hjälpa andra människor. Att varje elev kan leva sig in i och förstå andra människors situation och utveckla en vilja att handla också med deras bästa för ögonen.¹⁹

Alla som arbetar i skolan ska i sin verksamhet bidra till att skolan präglas av jämställdhet och solidaritet mellan människor och att eleverna interagerar med varandra oberoende av könstillhörighet. Vidare ska alla som arbetar i skolan aktivt motverka diskriminering och kränkande behandling av individer eller grupper samt visa respekt för den enskilda individen och i det vardagliga arbetet utgå från ett demokratiskt och normmedvetet förhållningssätt.²⁰

Läraren ska klargöra och med eleverna diskutera det svenska samhällets värdegrund och dess konsekvenser för det personliga handlandet. Vidare ska läraren öppet redovisa och diskutera skiljaktiga värderingar, uppfattningar och problem. Läraren ska synliggöra och med eleverna diskutera hur olika föreställningar om vad som är kvinnligt och manligt kan påverka människors möjligheter samt hur könsmonster kan begränsa egna livsval och livsvillkor. Undervisningen ska av läraren planeras och genomföras så att eleverna möts och

¹⁷ Lgra22 avsnitt 1, Skolans värdegrund och uppdrag, Skolans uppdrag.

¹⁸ Lgra22 avsnitt 1, Skolans värdegrund och uppdrag, Grundläggande värden.

¹⁹ Lgra22 avsnitt 2.1, Normer och värden, Mål.

²⁰ Lgra22 avsnitt 2.1, Normer och värden, Riktlinjer.

arbetar tillsammans oberoende av könstillhörighet. Läraren ska tillsammans med eleverna utveckla regler för arbetet och samvaron i den egna gruppen.²¹

Avseende kunskaper framgår i läroplanens andra del att skolan bland annat ansvarar för att varje elev som läser ämnen efter genomgången anpassad grundskola kan använda sig av ett kritiskt tänkande och självständigt formulera ståndpunkter grundade på kunskaper och etiska överväganden samt har fått kunskaper inom området sexualitet, samtycke och relationer samt om hedersrelaterat våld och förtryck.²²

Läraren ska ta hänsyn till varje enskild individs behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande samt samverka med andra lärare i arbetet för att nå utbildningsmålen. Läraren ska också organisera och genomföra arbetet så att eleven får stöd i sin språk- och kommunikationsutveckling samt får möjligheter till ämnesfördjupning, överblick och sammanhang och möjligheter att arbeta ämnesövergripande.²³

Avseende elevernas inflytande anges både i skollagen och i läroplanen att elever ska ges inflytande över utbildningen och att formerna för elevernas inflytande ska anpassas efter deras ålder och mognad. I läroplanen anges vidare bland annat att läraren ska svara för att alla elever får ett reellt inflytande på arbetssätt, arbetsformer och undervisningens innehåll samt se till att detta inflytande ökar med stigande ålder och mognad. Läraren ska verka för att eleverna oberoende av könstillhörighet får ett lika stort inflytande över och utrymme i undervisningen och även planera och utvärdera undervisningen tillsammans med eleverna.²⁴

Det pedagogiska arbetet vid en skolenhet ska ledas och samordnas av en rektor. Rektorn ska särskilt verka för att utbildningen utvecklas.²⁵ På skolenhetsnivå ansvarar rektorn för att det görs ett arbete med att systematiskt och kontinuerligt planera, följa upp och utveckla utbildningen.²⁶ I läroplanens andra del om övergripande mål och riktlinjer framgår bland annat att rektorn som pedagogisk ledare och chef för lärarna och övrig personal i skolan har det övergripande ansvaret för att verksamheten som helhet inriktas mot de nationella målen. Rektorn ansvarar för att skolans resultat följs upp och utvärderas i förhållande till de nationella målen, kriterierna för bedömning av kunskaper och betygskriterierna. Rektorn har ansvaret för skolans resultat och inom givna ramar ett särskilt ansvar i bland annat följande delar: Att skolans arbetsformer utvecklas så att ett aktivt elevinflytande gynnas. Att kunskapsområdet sexualitet, samtycke

²¹ Lgr22, avsnitt 2.1 Normer och värden, Riktlinjer.

²² Lgr22, avsnitt 2.2 Kunskaper, Mål.

²³ Lgr22, avsnitt 2.2 Kunskaper Riktlinjer.

²⁴ 4 kap. 9 § skollagen, Lgr22, avsnitt 2.3 Elevernas ansvar och inflytande, Riktlinjer.

²⁵ 2 kap. 9 § skollagen

²⁶ Se 4 kap. 4–6 §§ skollagen

och relationer samt kunskaper om hedersrelaterat våld och förtryck behandlas återkommande i utbildningen. Att undervisningen i olika ämnesområden samordnas så att eleverna får möjligheter att uppfatta större kunskapsområden som en helhet och att i undervisningen i olika ämnen integrera ämnesövergripande kunskapsområden.

Rektorn har även inom givna ramar ett särskilt ansvar för att personalen får den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt ska kunna utföra sina uppgifter och kontinuerligt ges möjligheter att dela med sig av sin kunskap och lära av varandra för att utveckla utbildningen.²⁷

Kursplanerna består av delarna syfte och centralt innehåll och har tillhörande betygskriterier samt i vissa ämnen även kriterier för bedömning av kunskaper.²⁸

²⁷ Lgr22, avsnitt 2.8 Rektorns ansvar.

²⁸ Lgr22, avsnitt 3. Kursplaner.